

VAKWERKPLANNEN ALS BEELDVORMER EN LEGITIMATIE

Kan (het) vakwerkplan(ontwikkeling) mogelijk een rol spelen bij de beeldvorming en legitimatie van het vak bewegingsonderwijs/lichamelijke opvoeding op scholen? Om die vraag ging het in deze werkgroep. In dit verslag volgen we de opzet van de werkgroep. Eerst geven we een theoretisch kader. Welke mogelijkheden biedt vakwerkplanontwikkeling met het oog op beeldvorming en legitimering van ons vak op school? Die vraag wordt beantwoord door te analyseren welke functies vakwerkplanontwikkeling heeft en welke doelgroepen voor beeldvorming en legitimatie er in de schoolsituatie te onderscheiden zijn. Vervolgens kijken we welke van die functies zijn gerealiseerd door de vakgroep i.o. van het College Sittard. Deze vakgroep heeft een langdurig en intensief vakwerkplanontwikkelingsproces achter de rug. De rector van die school, die dat proces steeds heeft gestimuleerd en van nabij heeft gevolgd, geeft tenslotte zijn visie op de mate waarin dit ontwikkelingsproces aan de verwachtingen van de schoolleiding heeft voldaan.

MOGELIJKHEDEN VAN VAKWERKPLAN- ONTWIKKELING

In het algemeen wordt aan vak- of schoolwerkplanontwikkeling een aantal functies toegeschreven. Leerkrachten moeten, om te komen tot een vakwerkplan, met elkaar communiceren (1). Zij moeten overleggen. Daarbij moeten zij steeds bepaalde meningen met argumenten verdedigen; als je wat zegt moet je dat kunnen verantwoorden (2). Door met elkaar te spreken over allerlei zaken die het vak betreffen word je je meer bewust (3) van je eigen en andermans (vaak verborgen) opvattingen. Verder leidt werkplanontwikkeling er toe dat die zaken (doelen, werkwijzen) die niet langer bevalen worden vernieuwd (4). Door het proces van met elkaar overleggen en afspraken maken wordt het werk van de leerkrachten beter op elkaar afgestemd, het werk van de vakgroep als geheel wordt beter gecoördineerd (5). Tenslotte is het zo dat het onderwijs als het ware wordt doorgelicht, wordt verbeterd. Als leerkracht kun je je werk dan beter doen en daar heb je dus steun aan (6). Het verschaft je meer zekerheid dat je je werk goed doet.

De verschillende functies op een rijtje:

1. Communicatie (onderling)
2. Verantwoording (voor jezelf en voor elkaar)
3. Bewustwording (intern)
4. Vernieuwing/verbetering
5. Coördinatie (vakgroep)
6. Steun (zekerheid)

De volgorde is min of meer willekeurig. Docenten zullen verschillen in de mate waarin ze de diverse functies van belang vinden.

Tot dusver ging het alleen om functies van werkplanontwikkeling voor de leerkrachten c.q. de vakgroep zelf. Om interne functies van het ontwikkelingsproces. Over beeldvorming en legitimatie hebben we het nog niet gehad. Je kunt de functies van vakwerkplanontwikkeling ook be-

kijken vanuit het resultaat daarvan, het voltooide proces en het tastbare produkt, het vakwerkplan als document. Het resultaat van vakwerkplanontwikkeling is dat er een soort draaiboek voor het te geven onderwijs ligt, waaraan je als leerkracht steun (a) kunt ontleen. Ook dat is een interne functie. Daarnaast is het resultaat van vakwerkplanontwikkeling dat er een visie op bewegingsonderwijs is uitgewerkt. Doelen, werkwijze en evaluatie van het onderwijs zijn op elkaar afgestemd. Je zou ook kunnen zeggen: als vakgroep heb je ze dan beter op een rijtje. In de communicatie (b) naar buiten toe kun je je dan veel duidelijker opstellen. Met het vakwerkplandocument heb je dan tevens wat om te laten zien. Mocht het nodig zijn dan kun je tevens beter verantwoorden (c) waar je voor staat en wat je wilt. Aan het resultaat of het produkt van vakwerkplanontwikkeling zijn dus de volgende functies verbonden:

- a. Steun (draaiboek)
- b. Communicatie (extern)
- c. Verantwoording (naar derden).

BEELDVORMING EN LEGITIMATIE: VERSCHILLENDE DOELGROEPEN

Welke verschillende doelgroepen in verband met legitimatie en beeldvorming zijn er nu te onderscheiden vanuit het perspectief van de vakgroep of leerkracht i.o.? Zonder nadere toelichting noemen we de volgende: leerlingen, ouders, schoolleiding, collega's op school, vakcollega's op andere scholen, inspectie/overheid, diversen (zwembad- en sporthalbeheerders, sponsors, vertegenwoordigers van sportverenigingen, etc.). Voor al deze groepen geldt dat we iets kunnen doen aan beeldvorming bij die groepen (we stappen dan uit eigen beweging op die groepen af en vertellen hoe wij over ons vak denken en hoe we werken), maar dat het ook voor kan komen dat die groepen aan ons vragen om te vertellen hoe wij ons vak zien en waarom we de dingen doen die we doen (dan spreken we van legitimatie).

VAKWERKPLAN- ONTWIKKELING OP HET COLLEGE SITTARD

In het verhaal over de functies van vakwerkplanontwikkeling zit nu een merkwaardige 'hobbel'. Het lijkt of de interne functies van vakwerkplanontwikkeling 'vanzelf' gerealiseerd worden, terwijl we over de externe functies spreken in termen

van mogelijkheden, zou kunnen, als het nodig is, etc. De ervaringen die zijn opgedaan met vakwerkplanontwikkeling op het College Sittard wijzen ook in die richting. In het kader van een WPO-project kreeg de vakgroep i.o. van het College Sittard in 1985 de beschikking over faciliteiten om een vakwerkplanontwikkelingsproject te starten. Dit project werd in 1987 afgesloten. In het tijdschrift 'Thomas' (27e jrgn. nr. 7) wordt van dat project uitgebreid verslag gedaan. Kenmerkend voor de WPO-fase in het vakwerkplanontwikkelingsproces op het College Sittard was, dat er voornamelijk beschrijvend te werk werd gegaan. Men zette op (veel!) papier hoe er in de praktijk werd gewerkt. Voornaamste neveneffect was dat men in de vakgroep steeds gemakkelijker en opener van gedachten ging wisselen over het werk en over eigen standpunten daarover. In de loop van 1987 kwam men in contact met de projectgroep bewegingsonderwijs vo-1 van de SLO (tegenwoordig het project bewegingsonderwijs 12-16) en er werd besloten tot een samenwerkingsverband. Daartoe werd ook een andere werkwijze gekozen. In plaats van regelmatig stukken te maken en te bespreken werd nu gekozen voor een werkwijze waarbij twee vakinhoudelijke onderwerpen (turnen en evaluatie) zouden worden uitgediept op zogenaamde leerplan-conferenties. Deze SLO-fase in de vakwerkplanontwikkeling op het College Sittard wordt per 1 augustus 1989 afgesloten. Deze fase kenmerkte zich door een geconcentreerde werkwijze waarbij juist meer vernieuwend werd gewerkt. Voor de leerplanconferentie over turnen werd (vooral ook praktische) ondersteuning verleend door Dick Sol en Vic Holten. Als we nu kijken naar de verschillende functies van vakwerkplanontwikkeling dan blijkt dat eigenlijk alleen de vakgroep-interne functies tot uitdrukking zijn gekomen. Het effect qua beeldvorming en/of legitimatie is zeer gering geweest. Althans ten aanzien van de

De vakgroep had gehoopt dat de collega's op school als gevolg van het project positiever zouden gaan oordelen over het vak i.o., dat vak als volwaardiger zouden gaan beschouwen. Dat is maar ten dele gelukt. Weliswaar hadden die docenten die het vakwerkplan bekeken lovende woorden over voor het vak, maar in die woorden klonk toch ook een zekere minachting voor het vak i.o. door, van waar uit men om te beginnen redeneerde. 'Het is toch een serieuzer vak dan we dachten...' typeerde de strekking van de opmerkingen.

De schoolleiding had gehoopt dat het WPO-project van de vakgroep i.o. een opstap zou kunnen zijn naar de ontwikkeling van een integraal schoolwerkplan, dat alle vakgroepen er door zouden kunnen worden gestimuleerd om ook vakwerkplannen te gaan maken. Dat is niet het geval geweest. De rector van het College Sittard (dhr. Bitsch) schilderde in geuren en kleuren de ondergeschikte positie die het vak i.o. op het College Sittard (en op vele scholen) blijkbaar nog steeds inneemt. De vakgroep heeft dat aangevoeld en heeft begrepen dat het roeren van de grote trom voor de beeldvorming van de vakgroep in school averechtse gevolgen zou kunnen hebben. Maar dhr. Bitsch wijst er op dat het naar buiten treden de enige wijze is om de waarde van het vak te verkopen. Wie wat te bieden heeft moet daarmee voor de dag komen. Want het vak verkeert niet in een positie dat de gerechtvaardigde waardering vanzelf wordt gegeven. Er bestaan een hoop misvattingen en verouderde denkbeelden over het vak i.o. en als je die uit de wereld wilt helpen dan moet je jezelf verkopen. Niet wachten tot je moet legitimeren (maar het oordeel over je vak al is geveld), maar actief doen aan beeldvorming. Vakwerkplanontwikkeling kan daarbij een rol spelen, maar het is bepaald niet zo dat vakwerkplanontwikkeling automatisch leidt tot een betere beeldvorming. Daar zit inderdaad een 'hobbel' tussen. Misschien moeten we onze hoop vestigen op de leerlingen van nu. Dat zijn tenslotte de ouders, collega's, schoolleiders, overheden, etc. van de toekomst. En de leerlingen op het College Sittard ervaren de gevolgen van het vakwerkplanontwikkelingsproject nu aan den lijve. Misschien moeten we in het jaar 2025 nog eens bij de persoon die dan rector van het College Sittard is peilen hoe het beeld van het vak i.o. op die school is en hopen dat hij of zij een oud-leerling van diezelfde school is en in 1989 daar gymles kreeg.

Correspondentieadres:
Bisschoppelijk College Sittard, t.a.v. de
vakgroep LO, Postbus 105, 6130 AC Sit-